[א]אבל שאל את הפרה ואחר כך שאל את הבעלים או שכרן ומתה חייב שנאמר [1]בעליו אין עמו שלם ישלם: **גמ'** מדקתני סיפא ואחר כך שאל את הפרה מכלל דרישא דקתני עמה עמה ממש עמה מי משכחת לה פרה במשיכה ובעלים באמירה איבעית אימא כגון דקיימא פרה בחצרו דשואל דלא מחסרא משיכה איבעית אימא דאמר ליה את גופך לא תשאל עד שעת משיכת פרתך [ב]תנן התם ארבעה שומרים הם שומר חנם והשואל נושא שכר והשוכר שומר חנם נשבע על הכל והשואל משלם את הכל נושא שכר והשוכר נשבעין על השבורה ועל השבויה ועל המתה ומשלמים את האבידה ואת הגניבה מנא ה"מ דתנו רבנן פרשה ראשונה נאמרה בש"ח שניה בשומר שכר שלישית בשואל בשלמא שלישית בשואל מפורש [1]וכי ישאל איש מעם רעהו ונשבר או מת בעליו אין עמו שלם ישלם אלא ראשונה בשומר חנם שניה בשומר שכר איפוך אנא מסתברא שניה בשומר שכר שכן חייב בגניבה ואבידה אדרבה ראשונה בשומר שכר שכן משלם תשלומי כפל בטוען טענת גנב אפילו הכי [ג]קרנא בלא שבועה עדיפא מכפילא בשבועה תדע דהא שואל כל הנאה שלו ואינו משלם אלא קרן והשואל כל הנאה שלו והא בעיא מזוני דקיימא באגם והא בעיא נטירה בנטר מתא ואיבעית אימא לא תימא כל הנאה שלו אלא אימא רוב הנאה שלו ואיבעית אימא בשאילת כלים נושא שכר והשוכר נשבעין על השבורה ועל השבויה ועל המתה ומשלמין את האבידה ואת הגניבה בשלמא גניבה דכתיב [2]אם גנוב יגנב מעמו ישלם לבעליו אלא אבידה מנא לן דתניא אם גנוב יגנב אין לי אלא גניבה אבידה מנין ת"ל אם גנוב יגנב מכל מקום הניחא למאן דאמר לא אמרינן דברה תורה כלשון בני אדם אלא למאן דאמר אמרינן [ד]דברה תורה כלשון בני אדם מאי איכא למימר אמרי במערבא קל וחומר ומה גניבה שקרובה לאונס משלם אבידה שקרובה לפשיעה לא כל שכן ואידך [ה]מילתא דאתיא בקל וחומר טרח וכתב לה קרא והשואל משלם את הכל בשלמא שבורה ומתה דכתיב [1]וכי ישאל איש מעם רעהו ונשבר או מת אלא שבויה בשואל מנא לן וכי תימא נילף משבורה ומתה מה לשבורה ומתה שכן אונסא דסליק אדעתא הוא תאמר בשבויה שכן אונסא דלא סליק אדעתא הוא אלא נאמרה שבורה ומתה בשואל ונאמרה שבורה ומתה בשומר שכר מה להלן שבויה עמו אף כאן שבויה עמו איכא למיפרך מה לשומר שכר שכן לפטור תאמר בשואל שכן לחיוב אלא כר' נתן דתניא ר' נתן אומר או לרבות שבויה האי או מיבעיא ליה לחלק דסד"א עד דמיתברא ומתה לא מחייב קמ"ל הניחא לר' יונתן אלא לר' יאשיה מאי איכא למימר [ו]דתניא [3]איש אשר יקלל את אביו ואת אמו אין לי אלא אביו ואמו אביו בלא אמו אמו בלא אביו מנין ת"ל [3]אביו ואמו קלל אביו קלל אמו קלל דברי רבי יאשיה רבי יונתן אומר משמע שניהם כאחד ומשמע אחד בפני עצמו

עד

אבל שאל את הפרה וכו'. אשמעינן אע"פ שהיה עמו בשעת אונסיה לא הוי שאלה בבעלים לאיפטורי אלא אם כן היה עמו בשעת שאלה וטעמא מפרש בגמרא[ו]: **גמ' ובעלים באמירה.** משאמר לו הרי פרתי ואני נשאלין לך הוי גופו שאול לו ופרה אכתי מיחסרא משיכה ועל כן הוה ליה שאל בעלים ואחר כך שאל פרה: **נשבעין.** שכן הוא שלא פשעו בה ושלא שלחו בה יד: **פרשה ראשונה.** ג' פרשיות הן סמוכות. כי יתן איש אל רעהו כסף או כלים לשמור (שמות כב) ובה פטור על הגניבה דכתיב (שם) וגונב מבית האיש שטוען שנגנבה הימנו דכתיב (שם) ונקרב בעל הבית אל האלהים ואוקימנא[ז] לשבועה שנשבע שלא שלח בה ידו. ואחריה כי יתן איש אל רעהו חמור או שור או שה ובה חייב על הגניבה ופטור על האונסין בשבועה דכתיב (שם) ומת או נשבר או נשבה שבועת ה' תהיה ואם גנוב יגנב ישלם. ושלישית וכי ישאל[ח] וחייב בה את האונסין כשאין בעליו עמו ויפטר בבעלים: **בטוען טענת גנב.** טוען שנגנבה הימנו ונמצא שהוא עצמו גנבה חייב בה כפל בפרשה ראשונה דכתיב[ט] אם לא ימצא הגנב וסמיך ליה על כל דבר פשע ישלם שנים ואוקימנא בפ' מרובה (ב"ק דף סג:) אם לא ימצא כמו שאומר אלא הוא עצמו גנבו ישלם שנים וכגון שנשבע תחילה לשקר שנגנבה אבל באו עדים קודם שנשבע תחלה לשקר אינו משלם כפל דהכי כתיב אם לא ימצא הגנב ונקרב בעל הבית אל האלהים לשבועה על כל דבר פשע אשר ירשיעון דיינין בעדים ישלם שנים וכיון דמותרא היא שדייה להן פרשתא אשומר שכר דאילו פרשה שניה ליכא כפל דהא מיחייב ליה בגניבה ואבידה ומאי טעין נגנבה מחייב עצמו בקרן: **אפילו הכי.** תמורה שניה מראשונה דקרנא בלא שבועה שהשניה מחייבתו לשלם קרן משאמר נגנבה ואפילו לא נשבע לשקר זה תמורה מן הראשונה שפוטרתו מלשלם קרן אם לא באו עדים שהוא גנבה אע"פ שמחייבתו כפל לאחר שנשבע לשקר ובאו עדים ובלא שבועה אין שם כפל: **תדע.** דהא עדיפא מדלא פטר שואל על הגניבה ונימחייביה כפל לאחר שבועה: **דהא שואל כל הנאה שלו.** שבחנם הוא עושה מלאכתו ובו היה לו להחמיר יותר וחייבו על טענת גנב קרן בלא שבועה ולא פטרו בשבועה כדי להביאו לידי כפל: **דקיימא באגם.** כלומר יש שואל שכל הנאה שלו כגון שהיה אגם סמוך לו: **רוב הנאה.** שאינו נותן שכר: **ואיבעית אימא בשאילת כלים.** כל הנאה שלו דלא בעי מזוני ונשמרין בביתו חנם: **הניחא למאן דאמר כו'.** פלוגתא היא באלו מציאות (לעיל דף לא:): **ואידך.** מאן דאמר לא דברה תורה כלשון בני אדם: **שכן אונסא דסליק אדעתא הוא.** ועל מנת כן שייליה מדלא אתני על מנת שלא אתחייב בשבורה ומתה תאמר בשבויה דלא הוה ליה לאסוקי אדעתיה ולאתנויי: **מה לשומר שכר.** אם השוה בו שבויה לשבורה ומתה: **שכן לפטור.** השוה אותה להן והיא ניחא ליה כיון דשבורה ומתה פטורה כל שכן דשבויה שפיר פטר ליה: **שאמר.** להשוותו להן בשואל לחיוב והא איכא למיפרך מה לשבורה ומתה דאונסא דסליק אדעתא הוא: **ונשבר או מת: הניחא.** הא דלא מיבעי לך או לחלק לרבי יונתן דלא בעי לחלק ואומר דנשבר ומת הוי משמע או האי או האי מלי למדרשיה לרבות שבויה: **אביו קלל אמו קלל.** בתחילתו סמך קללה לאביו בסופו סמך קללה לאמו:

עד

תנן התם ארבעה שומרים. משום דאייתי במתניתין קרא דואם בעליו עמו וגו' נטר למימר מנא ה"מ עד הכא: **שומר חנם נשבע על הכל.** לא חשיב פשיעה דבהא כולהו חייבים והשואל משלם את הכל מה שהוזכר בפרשה אבל מתה מחמת מלאכה כיון שהשואל יש לו רשות לעשות בה מלאכה פטור: **דקיימא באגם.** לא בעי למימר היכא דזן אותה שאין כל הנאה שלו שיהא פטור לעולם חייב באונסין אלא ה"ק אפי' שואל שכל הנאה שלו כגון דקיימא באגם אינו משלם אלא קרן: **אלא למאן דאמר דברה תורה כלשון בני אדם כו'.** אע"ג דלדידיה דרשינן בכל מקום לכד מהיכא דלא מיסתבר כדפי' בפ"ב (לעיל דף לא: ד"ה דברה) ה"נ לא מסתבר לרבות אבידה כיון דכתיב בלשון גניבה ולית לן למימר דברה תורה כלשון בני אדם: **אלא אביו ואמו.** דסתמא משמע שניהם כאחד. והא דכתיב (דברים כב) יחדו בשעטנז איצטריך לשתי תכיפות ויחדו דלא תחרוש (שם) איצטריך דאי לאו יחדו ה"א אפילו אין קשורים במחרישה אלא שמנהיגם בבת אחת או אפילו בזה אחר זה ורבי יונתן נמי דאמר עד שיפרוט לך הכתוב יחדו לא מהתם יליף מדאיצטריך התם למיכתב יחדו דהא איצטריך כדפי' אלא מסברא קאמר דהוי משמע הכי:

דאפשר

עין משפט נר מצוה

ג א מיי' פ"א מהלכות שאלות הל' ג סמג עשין פט טוש"ע ח"מ סי' שמו סעיף ג:

ד ב מיי' פ"ו מהלכות ממרים הל' ג סמג לאוין ריט טוש"ע י"ד סי' רמא סעיף א:

◆

תורה אור השלם

1 וכי ישאל איש מעם רעהו ונשבר או מת בעליו אין עמו שלם ישלם: שמות כב יג

2 ואם גנב יגנב מעמו ישלם לבעליו: שמות כב יא

3 כי איש איש אשר יקלל את אביו ואת אמו מות יומת אביו ואמו קלל דמיו בו: ויקרא כ ט

מסורת הש"ס

א) לעיל לג. שבועות מט., ב) [לעיל מא: ב"ק נו:], ג) [קדושין יח: וש"נ], ד) [פסחים יח: וש"נ], ה) סנהדרין סו. פה: שבועות כז. חולין עח: [מנחות לז: לא. ישוב מכר פלוגתא דרבי יאשיה ור' יונתן לקמן לה: וביומא מג:], ו) [לקמן לג.], ז) [לעיל מא:], ח) [שמות כב], ט) [שם].

◆

מוסף רש"י

נושא שכר. שומר בשכר (שבועות מט.). **נשבע על הכל.** שלא פשע (שם) אם לא פשע (לעיל לד:) על כל המאורעות הכתובות באלו שומרים לחיוב, הוא נשבע שכך עלתה לו ופטור (לעיל צג.) על הכל, גניבה ואבדה ואונסין (שם). **משלם את הכל.** כל הנך דמיתנו במתני' שבר שבויה ומתה וגניבה ואבדה, אבל מתה מחמת מלאכה פטור, דלאו לאוקמה בכילתא שיילה (שבועות מט.). **קרנא בלא שבועה עדיפא מכפילא בשבועה.** חמור שומר שכר שחייב בקרן עד שלא נשבע לשקר במקום ששומר חנם פטור, דהיינו גניבה ואבידה, משומר שמשלם כפל, ומדה זו אינה אלא לאחר שנשבע לשקר שנגנבה ובאו עדים שהוא גנבה, דכי אתרבי כפל בטוען טענת גנב, לאחר שבועה אתרבי (לעיל צא.). הלכך קנסא משום שבועה היא דקנסיה רחמנא (ב"ק נו:). **אין לי אלא אביו ואמו.** כאחד (סנהדרין סו.) שניהם יחד (שם פה:) קלל שניהם (חולין עח:). **אביו בלא אמו אמו בלא אביו.** אחד מהם מנין (שם). **אביו קלל אמו קלל.** כלומר סמך קללה בראש המקרא לאביו ובסופו סמך לאמו (סנהדרין סו. ובעי"ז שם פה: ושבועות כז. וחולין עח:) למימרא דאו האי או האי (חולין שם). **משמע שניהם כאחד ומשמע אחד בפני עצמו.** מתחלת המקרא משמע את אביו יחד (נ"ל או את) אמו, דאע"ג דוי"ו מוסיף על ענין ראשון משמע נמי אחד מהם (סנהדרין סו.) אביו ואמו משמע נמי או האי או האי (חולין עח:).